

P

Múza první republiky

JANA
PONCA —
ROVÁ

Herečka

motto

Herečka

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

Jana Poncarová
Herečka – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

**JANA
PONCA-
ROVÁ**

Herečka

P

Múza první republiky

**JANA
PONCA —
ROVÁ**

Herečka

Praha 2022

Jarmile Horákové

*Mám ráda v divadle ten pocit silnější skutečnosti,
než je v životě.*

Jarmila Horáková

V hlavních rolích

Jarka – Jarmila Horáková, herečka
Olga – Olga Barényi, spisovatelka
Jiří – Jiří Frejka, režisér
Mirek – architekt a Jarčina láska
Matka – Isabela Horáková
Otec – Jaroslav Horák
Milada – Milada Horáková (Čálková), sestra
Ema – Emilie Hráská, herečka a kamarádka
Eliška – Eliška Poznerová, herečka a kamarádka
Světla – Světla Svozilová, herečka a kamarádka
Aloisie – Aloisie Voznicová, herečka
Slávek – Vítězslav Nezval, básník
Jaroušek – Jaroslav Seifert, básník
Stáník – Stanislav Neumann, herec
Milča – Milča Mayerová, tanečnice
Teige – Karel Teige, kritik a umělec
Sedláčková – Andula Sedláčková, herečka
Hurt – Jaroslav Hurt, režisér a pedagog
Hilar – Karel Hugo Hilar, režisér
Dostal – Karel Dostal, režisér
Hübnerová – Marie Hübnerová, herečka
Deyl – Rudolf Deyl, herec

Oponu!

Oponu, prosím!

Slyšíte mě?

Vidíte mě?

Tak. Konečně.

Opona vyjíždí nahoru. Stoupá a odkrývá mě. Stojím tu. Světla mě pohladí po napudrované tváři. Zapomněla jsem, jak eskamotérský je jejich dotek. Přestávám být Jarkou a stávám se herečkou.

Ošoupaná dřevěná prkna se mi pod nohama proměňují v červený samet. Kráčím k vám. Až k samému okraji jeviště, abyste na mě dobře viděli. Abych si vás mohla prohlédnout.

Opravdu jste přišli?

Podívat se na mě, i když víte, že naše hra skončí smrtí?

Nebojte se jí. Není proč.

Ale dost o konci, když jsme teprve na začátku.

Vítejte!

Usmívám se na vás a jsem nervózní. Možná jsem si ještě jednou měla zopakovat svůj part. Pamatuju si všechno?

Slyším, jak se mi třese hlas. Mám trému.

Zahraju svou roli naplno, jak si z celého srdce přeju?

Už je to tak dávno...

Ale do toho!

Rozpřáhnu doširoka ruce. Tak jsem se to učila. Bez předstírání a opravdově. Vidíte to velké látkové srdce, které mi přišli na tričko?

To srdce tluče. Bije. Ted'. Ted'. Ted'.

Tluče, protože se díváte.

Bije, protože mě slyšíte.

Pšt!

Začínáme.

Dějství první

BUDU HEREČKA

Olga

/1942/

Hledám Jarinku. Víím, že jí mám v srdci a že když zavřu oči, snadno vykreslím do tmy její hezkou plnou tvář. Čím víc se soustředím, tím jasnější jsou kontury Jarinčina obličejce, ještě dívčího, měkkého, s jemnou lehce opálenou pleť. Hebké světle hnědé vlasy, zrovna čerstvě zastřižené, má sčesané na stranu. Šedomodré oči překypují životem, jiskří a lesknou se. Myslím, že stojí na jevišti. Zpočátku skromné světlo sílí a ukazuje mi její nos i rty. Sedím v hledišti a ona stojí naproti mně. Rozpaží a odhalí červené látkové srdce, které jí přišili na tričko. Usmívá se. Rozběhne se a šplhá vysoko po dřevěném žebříku. Hraje se *Cirkus Dandin*. Jsem schovaná ve tmě a kolem mě se nahustilo napětí. Samé mladé tváře. A tají dech. Nespadne Jarinka z toho žebříku? Postavili kulisy dobře a pevně? Přece jen, je to nová scéna, samý experiment, samé nadšení. Snad neopomněli zatlouct všechny hřebíky a utáhnout všechny provazy. Jarinka jde tanečním krokem a já jí ho závidím. Světelný záblesk mě bodne do očí. Tohle už se přece jednou stalo. Anebo ne? Všechno splývá v šeru. Rozsviňte, chci zakřičet. Mlčím. Stojím. Dívám se na vysoký náhrobek z tmavého mramoru. Ve sklenici tu plápolá svíčka. Prohlížím si stydlivý plamínek. Co chvíli mizí a pak se zase vynořuje. Jako by věděl, že je široko daleko jediným světýlkem. Praha se znovu a znovu halí do tmy. Je zamračená a má výraz stárnoucí ukřivděné ženy. Není kam jít. Leda na hřbitov.

Proč jsem tady? Rozhlížím se. Stojím na cestičce mezi hroby, která je vysypaná pískem. Úzký pruh vyhrazený pro kroky příchozích přitahuje moji pozornost. Kontrastuje s tmavými náhrobky. Svět živých a svět mrtvých. Přišla jsem za mrtvou. Hledám Jarinčin hrob. Musí být tamhle, musím minout ještě jeden oddíl hrobů, tak tomu tady říkají. Oddíl. První, druhý, třetí. Jarinka je ve dvanáctém oddíle. Bylo to její šťastné číslo? Zeptám se Jiřího, až se s ním sejdu. Musím se s ním setkat. Musí mi povědět všechno, co o Jarince ví. Kdo jiný než Jiří? Možná ještě její sestra Milada. Co s ní asi je? Je tak divná doba. Lidi jsou a pak nejsou. Mizí. Stejně jako Ludvík. Stejně jako Mirek. I díky němu tu jsem. Zatřese mnou chlad. Nemá už být jaro?

Přišla jsem za mrtvou dívkou. A přišla jsem za Prahou, za svým městem, jak jsem ho tehdy znala. Je možné, že je to dvacet let, co jsem se přistěhovala? Ne, nejsem stará. Hádají mi mnohem méně. Kdybych dnes vešla do kaváren, kabaretů a malých útulných divadélek, v nichž hrávala Jarinka, mohla bych si s klidem sednout mezi mladé obličej, v nichž se míhá očekávání, napětí i potměšilost. Stýská se mi po té době. I proto jsem tady.

Mé kroky jsou jediným zvukem mezi tichem. Jdu. Písek se pohybuje pod mými chodidly a praská. Přitáhnu si kožešinu ke krku. Odkudsi se přihnal vítr. Otřel se mi o tvář a zanechal za sebou pachut' tlení. Smráká se. Musím si pospíšet, abych si hrob v klidu prohlédla. Neprovinila jsem se tím už dopředu? V klidu si prohlédnout hrob! Olgo! Jinak to snad ani nejde, jsem taková. Náhrobek je nehybný, nikam neuteče, nikam neuhne. Můžeš na něj zírat, jak dlouho chceš.

Vejdu do oddílu označeného třináctkou. Černé číslo se vyjímá na bílém pozadí. Nedávno ho museli obtáhnout novým nátěrem. Minula jsem asi tři hroby s novými těly.

Na navršené hlíně uvadají věnce. Dvanáctka už byla. Vracím se. Tady to musí být. Proč jsou ty hroby natěsnané jeden vedle druhého? Ani mezi nimi nemůžu pořádně projít. Kam se má potom vejít všechen smutek, který tu pozůstali zanechají? Berou si ho s sebou domů a to je nesnesitelné. Odhrnu si kožešinu z krku, pro změnu je mi šílené vedro, zalkla bych se. Jako naschvál se kolem znovu prožene vítr. Nevšímám si ho. Nevnímám ho. Jsem zase v divadle. Jarinka je na žebříku – a padá.

Ne!

Pamatuju si, že... Ale ne! Tak to určitě nebylo! Vzpomínky se mi topí v mlze, jíž jsem je kdysi sama zahalila, a nevím, zda ji chci nechat rozplynout. Nejsem si jistá, jestli mám odvahu vidět skutečnost – tolik jsem toho ve své minulosti pozměnila, upravila. Ne, nebyla jsem tu v den pohřbu. Jarinku přece spálili. Tehdy se smuteční hosté netísnil u hrobu, ale v krematoriu. Když rakev mizela, zdálo se mi, jako by byl v sále cítit žár plamenů, chtěla jsem zakřičet, aby odvedli Jarinčinu maminku. Neudělali to. Nikdo to neudělal. Sklonila jsem hlavu. Sepjala jsem ruce a silně je tiskla k sobě, dokud nebylo po všem.

Tady jsi, Jarinko!

Ted' si tu scénu zřetelně vybavím, vidím ten smutný den před sebou. Sepnu ruce jako tenkrát na tvém pohřbu. Dívám se na vysoký zaoblený náhrobek. Zdobí ho reliéf dívky. Je odlitý z kovu, a tak by měl být strnulý, bez výrazu. Ale Jarinka se na mě usmívá. Na oplátku. Zdá se, že každou chvíli ožije, promluví, rozesměje se zvonivým smíchem, jímž zatajuje všechny své pocity. Ty si nechá pro svůj deník.

Jistě. Musím si znovu přečíst deník, který Jiří před nedávnem vydal. A musím mu říct o zbytek zápisků. Ko-

lik vět asi vynechal? Kolik myšlenek se nehodilo, protože by poškodily obraz pozapomenuté herečky? Jak jí to jen říkali? Hvězda české avantgardy. Ztělesňovala ideál nové herecké generace. Ale to tehdy ještě nevěděli. Musím si znovu pročíst i Mirkovy poznámky. Tím začnu.

Co kdyby to bylo naopak? Co by asi napsala Jarinka o mně, pokud bychom se osobně znaly?

A neznaly jsme se?

Ne. Určitě jsme se neznaly. Jak bychom se mohly znát?

Přesto je to moje Jarinka. Moje krásná a milá kamarádka z doby tak nedávné, nicméně tak vzdálené.

„Dvacet let,“ pronesu k náhrobku a pozoruju dech, jak vytryskne k Jarinčině tváři, ale rozplyne se dřív, než se jí dotkne.

A čtrnáct let, co sem uložili tvůj popel, moje nebohá.

Dívám se na urnu, která je popsána obyčejnými bílými písmeny. *Jarmila Horáková. Dram. umělkyně.* Křivda mi zmáčkne hrdlo. Měli o tobě napsat víc, Jarinko. Měli vypsát všechno, čím jsi byla! Ale prostor na urně a na náhrobku je tak titěrný. Vejde se tam jen tvé jméno a povolání. Kam zmizelo všechno ostatní?

Proto o tobě budu psát, Jarinko, slibuju němému kovovému vyobrazení. Chci pohladit její tvář. Všimnu si, že přes obličej herečky upletl pavouk pavučinu a na té se zachytil seschlý lístek lípy. Rozhlédnu se. Kdy se tak setmělo? Nikdo tu není. Přinejmenším tu není nikdo z živých. Vyhoupnu se na okraj hrobu. Strhnu pavučinu i s listem. Podrážka mi sklouzne a křupne mi v kotníku. Zachytím se náhrobku. Je studený a vlhký. Ohlédnu se za sebe. Cíví na mě ostrá hrana druhého hrobu. V zátylku mě loupne, jako bych se skutečně uhodila. Třesoucíma se rukama zapálím svíčku, co nám zbyla od Vánoc. Vložím ji do broušené

sklenice. Našla jsem ji v sekretáři, který je v bytě, kde teď bydlíme.

Všechno mělo být jinak.

Budu o tobě psát, Jarinko. Položím světýlko vedle urny. Budu psát o tobě a o době, kterou jsme prožily, protože se mi po ní stýská.

Loučím se rychle. Odcházím, neotáčím se. V dálce řinčí správcovy klíče. Všechno živé teď musí ven, zůstane tu jen to neviditelné, nehmotné. Upravím si klobouk a projdu branou. Slyším, jak se kov otře o kov a zaúpí. Správce zanadává. Nemůže přemocit zámek, jistě má zkřehlé prsty stejně jako já. Jak dlouho jsem byla u Jarinky?

Kulhám ulicí. Osamělost se protáhla ze hřbitova až sem. Ba ne, okřiknu se. Tam jsou lidé pospolu, ale tady? Dívám se na zatemnělá okna. Kdybych aspoň zahlédla zatřepotání světýlka, kdyby se aspoň kolem mihlo lidské teplo.

Cítím, jak mi kotník otéká, jak mi v něm při každém došlápnutí píchne. Zastavím se a počkám na tramvaj. Vůz je prázdný a setmělý. Opravdu ze světa zmizelo všechno světlo a teplo? Přivřu oči a představuju si město, jak ho znala Jarinka a jak jsem ho znala já.

Vystoupím a kus jdu pěšky. Minu obchod s kožešinami. Anton už dávno zavřel krám. Vynutila jsem si, že dnes budu mít volno. Ať se taky trochu stará! Od té doby, co se vrátil z fronty, je k nesnesení. Všechno je na mně. Nelituju se, jen popisuju skutečnost. Vstávám ráno před šestou. Pak rychle obstarat snídani, nakrmit psy, učesat se, obléknout se, nemůžu chodit do podniku nedbale, stejně na mě personál už tak kouká skrz prsty. Když Anton přišel s tím, že převezmeme obchod, nebyla jsem proti. Nebyla jsem ani pro. Věděla jsem, že na mém názoru nesejde. Jediné, na čem mi opravdu záleží, je psaní.

Najdu ho nataženého na kanapi. Ptá se, kde jsem byla, odpovím mu úsečně. Nechci si povídat, chci psát. Uvařím si čaj a na kotník si položím studený obklad. Anton si zapne rozhlas a já se schovám ve svém koutku. Zařídila jsem si ho jednoduše. Pod okno jsem postavila rozložitý stůl. Uprostřed je psací stroj. Po jedné straně mám sešity s poznámkami a výstřižky z novin. Na druhé straně se vrší knihy. Navrchu hromady je modrá knížička. *Deník Jarmily Horákové*. Odtud znám tu svoji Jarinku. Počkám, až se mi pod stolem stočí oba psi. Pohladím napřed Orfiho a potom Kariho. Buďte hodní, požádám je. Musím psát.

Sáhnu po jednom z novinových výstřižků. Tím ses mi připomněla, Jarinko. Článek napsal Karel Schulz. Moc pěkně o tobě psal. Všichni o tobě psali hezky. Taky budu, neboj se. Dívám se na titulek toho článku, který jsem četla mockrát a budu ho číst znovu. *Třiadvacetiletá mrtvá*. To je ale ošklivý nadpis. A text končí slovy: *už ji pohřbívají, Jarmilu Horákovou*.

Opakuju si tu větu donekonečna. Zní mi v uších jako smuteční hudba. Ne! Jako fanfáry. Ale to se přece nevyklučuje.

Jak jen začnu?

Položím prsty na prozatím mrtvá písmena psacího stroje. Brzy ožijou. Musím jim dát čas. Ještě chvíli. Ted! Už tě vidím! Opona se zvedá. Mám první větu, je něžná, láskyplná. Jako bys na chvíli byla mým dítětem. A potom – po té těžké první větě – běží písmena a slova už sama.

Budu ti zpívat, Jarinko. Trošičku falešně, protože mám hlas ochraptělý pláčem. Ale co na tom záleží. Jen když se zpívá. O čem mám zpívat, Jarinko? O tobě? Vždyť jsem tě ani neznala. Neznala?

Narovnám si záda. A píšu dál.

Jarka

/1914/

„Jarko,“ ozve se Milada. „Jarinko, pojď, půjdeme si hrát.“

Milada drží mladší sestru za ruku, je měkká, teplá, baculatá, stejně jako Jarinčina rozrušená tvářička. Sedí v pokoji na kanapi potaženém zelenou látkou. Nohy v domácích pantoflíčkách s hedvábnou bílou mašlí se kymácí sem a tam. Jarka je neposedná, živýma modrošedýma očima pozoruje scénu před sebou. Maminka v tmavomodrých šatech s vysokým krajkovým stojáčkem rozlévá kávu. Pokojem to zavoní. Jarce se zdá, že vůně, kterou si v představě nabarvuje na tmavohnědou, tančí nad stolem. Hopsá kolem broušené mísy naplněné drobným cukrovím. Ladně se stáčí kolem svícnu a potom, zničehonic, jako by do ní vjeli všichni čerti, skočí k oknu a proplete se mezi háčkovanými záclonkami. Vůně už je na ulici, je svobodná a dělá si, co chce. Jarka touží vidět její pouliční tanec, ale zachytí matčin pohled a zůstane sedět.

Až teď si uvědomí, že ji sestra oslovila a že ji drží za ruku. Našpulí rty. „Ne! Nejsem Jarinka! Jsem Jarmila Horáková! Tak se jmenuju. A budu herečkou. Budu slavnou herečkou a budu tančit, zpívat a hrát pro lidi. Třeba i na ulici.“

„Co si to špitáte, děvčátka?“ maminčina přítelkyně Kateřina se otočí na židli. V levé ruce drží talířek a v pravé bílý porcelánový šálek, z něhož se už přestalo kouřit.

Jarce se Kateřina líbí. Tmavé kudrnaté vlasy si sčesala do drdolu stejně jako maminka. Pozoruje dívky hřejivým

pohledem. Potom postaví hrníček na stůl a s povzdechem se dotkne podbřišku. Maminka položí přítelkyni prsty na rameno. „Dočkáš se, Kateřino. Víím, že se jednoho dne dočkáš.“

„Snad. Holčičky, proč najednou mlčíte? O čem jste si povídaly?“

Jarka zastaví pohyb nohou. Zastydí se, že jimi kmitala. Ví, že by měla sedět klidně a s rovnými zády. Matka ale tentokrát nic nenaznačuje ani gestem, ani pronikavým pohledem. Pořád ještě je pobledlá. Před několika měsíci pochovali Jarušku. Dlouho stonala, a ač byla o dva roky starší než Milada, poslední dny před smrtí se zdála křehčí a drobnější. Maminka je od té doby pořád smutná, Jarka to vidí, vnímá to každou částičkou svého těla. Proto Jarmilu teď častěji napomíná Milada, aby šetřila maminčiny nervy. Proto jí říká Jarinko. Jak jinak by ji také měla oslovovat? Na Jarmilu je ještě maličká a Jarko nebo Jaruško říkali Jaroslavě, nejstarší sestře, která zemřela.

„Povídaly jsme si o tom, že si půjdeme hrát,“ osmělil se Milada.

„A také o tom, že budu herečkou!“ vyhrkne Jarka. Kdyby ji Milada včas nezadržela, určitě by seskočila z kanape a zatančila by, zarecitovala básničku nebo by na matčinu přítelkyni vychrlila vymyšlený dialog.

Kateřina se udiveně zasměje. „Drahoušku, to je krásný sen! A kde bys hrála?“

„Přece v Národním divadle!“

„Míříš vysoko. A pověděli ti také, že herečky se nevdávají a nemají miminka?“

Jarka zavrtí hlavou.

Milada si všimne, jak matce na okamžik zčervenají tváře. Celá situace je nepříjemná, až má dojem, že se z toho začne ošívát.

„Vzala jsem dívky nedávno do Národního divadla a zvlášť Jarinku představení nadchlo. Dnes večer půjdem znovu, dostala jsem lístky... od přátel, jsou na mě hodní,“ řekne matka a odvrátí se k oknu.

„Byla to velká ztráta, Isabelo. A nebyla tvoje první. Nedovedu si představit, kolik jsi toho už protrpěla.“ Kateřina vzdychne, znovu se dotkne podbřišku a potom sklouzne rukama do klína. Dívá se mlčky před sebe.

Matka hledí z okna. Nic v místnosti se nehýbá. Jarka myslí na kávový opar, který udělal dobře, že utekl na ulici, kde může tančit. Ztěžklý vzduch a znehybnělá těla obou žen na ni silně zapůsobí. Cítí tíži té scény, ale nemůže si pomoci, chce ji vidět až do konce.

„Šly bychom si hrát,“ odváží se znovu Milada.

Strnulost trvá ještě dlouho potom, co Miladina věta dozněla. A řekla ji vůbec? Možná byla neslyšitelná, stejně jako byl kávový opar neviditelný a zhmotnil se až poté, co si ho Jarka v mysli vybarvila.

„Šly bychom si hrát,“ řekne Jarka hlasitě.

Kateřina se vzpomíná. „Běžte. Na nás se neohlížejte, že, Isabelo?“

„Ano, ano. Za chvíli se na vás přijdeme podívat.“

Jarka by tančila, ale místo toho letí do pokoje, kde si sourozenci Horákovi hrají.

„Na co si budeme hrát?“ ptá se Milada.

„Na pohřeb,“ vykřikne Jarka a nevšímá si strachu, který se mihne v Miladině tváři. „Já budu mrtvá a ty,“ ukáže na sestru, „ty budeš truchlit a plakat. A zavoláme i Vladimíra a Emilku, aby se připojili ke smutečnímu průvodu. Půjdem bytem a potom chodbou a vyjdeme na ulici.“

Miladě se nápad nezdá. „A jak půjdeš ty jako mrtvá? Neunesu tě a Vláďa s Emilkou jsou ještě malí...“

„Já hraju mrtvou. Poradím si s tím. Ty sežeň zbytek pozůstalých a oblékněte si černou! Prosím,“ zadívá se Jarka na sestru odvážnými očima přeplněnými radostí a nekliedem, který Miladu přesvědčí, aby od chůvy přivedla vzpírajícího se Vladimíra a odevzdanou Emílii, která je ráda, že může být chvíli se staršími sestrami.

Mezitím, co Milada navléká Vladimírovi svůj černý kabátek a Emilce tajně vypůjčí matčinu hedvábnou černou košilku a sama si nasadí smuteční klobouk se závojem, který maminka měla na pohřbu sestry Jaroslavy, Jarka si napudruje tvář matčíným líčidlem. A když se jí zdá dostatečně bílá, lehne si do dučen. Je nehybná, oči má zavřené a dává si pozor, aby se na její tváři nic nezachvělo. Zároveň je zvědavá, jak hrají ostatní. Pootevře jedno víčko. Sourozenci ale nechápavě postávají opodál. Jarka je musí nasměrovat.

„Teď' obstoupíte postel a budete mě litovat. Pak Milada řekne: ‚Je čas ji pohřbít.‘ A vydáme se na průvod. První půjde Emilka a Vladimír, budou se držet za ruce a lkát, nahlas lkát. Pak půjdu já, jako mrtvá v rakvi, a nakonec ty, Milado.“

Emilka škytne, za chvíli se určitě rozpláče. Milada k ní přiskočí a hladí ji po vláskách. „Bojíš se té ošklivé hry?“

Dítě zavrtí hlavou. „Nevím, co je lát!“

„Myslíš lkát?“ Milada se zamyslí. „To je... to je hodně plakat.“

„Už ale musíme hrát, prosím herce na svá místa,“ ozve se Jarka z peřin, v nichž se její drobná postava ztrácí.

Uvelebí se. Položí si ruce na hrudník. Soustředí se. Poslouchá nárek sourozenců. Ještě napočítá do pěti. Ne, do deseti, aby obecnost bylo napnutější. Milado, teď, říká v mysli. Už je to moc dlouhé. Sestra ale její vnitřní hlas

neslyší, otevře proto jedno oko. Mrkne na ni. Milada se dovtípí.

„A nyní je čas ji pohřbít.“

Jarka se zvedá. Opatrně, trhavě. Jako by její tělo bylo skutečně ztuhlé. Myslí na to, že sestřin hlas zněl příliš jemně, musí ji poučit, že je lepší mluvit nahlas, aby slyšelo i obecenstvo v posledních řadách a nechtělo vrátit vstupné.

Jdou. Vepředu dvě malé postavy držící se za ruce. Mezi nimi Jarka v matčině noční košili, kterou si přidržuje, aby nezakopla. Ke své nevoli přece jen škobrtne. Kráčí k předsíni a minou pokoj, v němž už dávno vychladla káva. Maminka s Kateřinou ale stále sedí nad svými šálky. Smutečního průvodu si nevšimnou. Děti vyjdou ze dveří na chodbu a schází z kamenných schodů. Jarka si moc přeje, aby někdo ze sousedů vykoukl ze dveří, aby je viděl. Znovu škobrtne. Něco se jí na té scéně nezdá.

Už ví! „Zpívej,“ procedí mezi zuby a snaží se, aby se její rty nepohnuly.

„Cože?“

„Zpívej smuteční písně,“ poručí Miladě.

Dívce připadá, že ze sebe nevydá ani hlásku. Hrdlo má stažené. Celá hra se jí přičí. Nechce, aby její sestra měla tak zsinanou tvář jako Jaruška. Nechce, aby ji položili do lesklé bílé rakve a pak zaklapli víko a ona už ji nikdy neviděla.

„Ne!“

Jarka proto spustí sama. Zpívá úryvek písně, kterou nedávno zaslechla. *„Květiny, které mu mlynářka dala, uschly. Ať mu je dají na hrob...“*

To už jsou venku, na ulici. Jarka zpívá hlasitěji. Zní zvučně a tklivě. Dbá ale na to, aby měla víčka přivřená a pohyby úsporné, mrtvolné.

„Co je to tady za maškary?!“

Ze hry je vytrhne hluboko posazený hlas. Jarka okamžitě otevře oči. Tatínek. Vrací se z práce. Je vysoký, má široká ramena a vypouklé břicho, které naplná bílou košili a vestu. Je teplo, a tak si rozepnul kabát.

„Dobrý den,“ vzpomíná se Milada jako první a popostrčí sourozence, aby tatínka pozdravili.

Hned potom vstoupí do hovoru Jarka. „To nejsou maškary, tatínku, to je hra.“

„Jaká hra?“ Tatínek se mračí, prohlíží si Vladimíra v plandajícím kabátku, Emilku v matčině košilce, Miladu, která si klobouček už strhla, ale nejvíce ze všeho Jarku, která se vši silou udržuje v roli.

„Je to hra na pohřeb, tatínku. Toto je smuteční průvod. Já mám nejtěžší roli. Hraju mrtvolu.“

Horák nejdřív zbledne. Milada sklopí oči k zemi. Slunce dnes opravdu hřeje. Jaro se brzy zhoupne v léto. Dívka se utěšuje vzpomínkou na jejich řevnickou zahradu, na chladivý stín stromů. Tolik by si přála pod nimi stát, schovat se. Tolik se stydí! Zaslechne tatínkův smích. Nejprve je opatrný a pak se rozburácí ulicí. S úlevou se ohlédně na Jarku, ale ta jen zarputile stojí, zlobí se, že se otec směje, když by měl plakat.

„Alou domů! Rychle, ať vás nikdo nevidí!“

Děti vyběhnou do schodů. V předsíni je jich najednou plno.

„Uložte oblečení tam, odkud jste si ho vypůjčili. A ty, Jarmilo, umyj si obličej,“ poručí Horák.

Jarka vejde se svěšenými rameny do koupelny. Nalévá si vodu do umyvadla. Ale ještě chvíli chce mít pudr na tváři. Prohlíží se v zrcadle. Pochválí se za to, jak je pobledlá. Pokárá se za příliš živé a chtivé oči. Vyzkouší si ještě jednou trhané pohyby.

„Jarinko!“

Ze hry ji vytrhne maminčin hlas. Rychle smývá pudr. Voda ho spíš rozmaže. Sáhne pro mýdlo. Drhne si tvář.

„Jarinko!“ Matčin hlas je naléhavější. „Kateřina odchází, pojd' se rozloučit.“

Utře se ručníkem a vyběhne do předsíně.

„Co jste dělaly?“ zeptá se Kateřina.

„Divadlo.“

„Příště mi o všem povyprávíš!“

„Ano.“ Jarka se ukloní a všimne si, že má na dlani rozmazaný pudr. Schová ruku za záda.

Matka doprovází přítelkyni po schodech dolů. Nikdy nikoho nevyprovází. Ani babičku. Jarku ten nenadálý zvrát popostrčí a vykoukne ze dveří.

„A kdy Miladu s Jarmilou odvezete?“

„Do kláštera nastoupí po letních prázdninách. Ty ještě společně strávíme v Řevnicích...“

Matčin hlas doskáče k Jarčiným uším po slabikách. Kláš-ter. Kláš-ter. Kláš-ter. Slyší stále dokola. Ochutnává to slovo. Opakuje si ho, dokud nezaslechne, že se matka vrací. Vklouzne do předsíně a přivře dveře. Uteče k Miladě, která sedí za stolem a píše si domácí úkol.

„Co víš o klášteřu?“ vyhrkne Jarka.

„Už ti o něm pověděli? Kdy?“

„Pšt. Zaslechla jsem to náhodou, matka se zmínila Kateřině. Ty to víš? A neřekla jsi mi nic?“ mračí se Jarka.

„Neříkej, že o tom víš, bylo by to na mě,“ zaprosí Milada. „Rodiče ti všechno chtějí povědět až těsně předtím, než nás odvezou. Abys neplakala a nestýskalo se ti dopředu.“

Jarka přikývne. Už nic neříká. Nezapláče. Sáhne po knize a rozevře si ji na druhém konci stolu, který s Miladou sdílí. Řádky si s ní ale tentokrát nepovídají. Stále dokola

si opakuje ono podivně znějící slovo. *Klášter*. Neví, jestli tam chce. Asi spíš ne. Úvahy o klášteře po chvíli vystřídá sen o divadle. Připomene si Kateřinino varování: *Herečky se nevdávají a nemají miminka*.

Chce se Jarka vdát? Ne! Nechce. Chce hrát divadlo. Svraští čelo. Mají kláštery jeviště? Jestli ho nemají, nechce tam.

Jarka

/1914/

Jarka jde do divadla! Ztuhlá napětím se pokoušela vyhovět matce a spolknout několik soust. Nepodařilo se. Měkká houska namazaná máslem a obložená šunkou láká, aby po ní dětské ruce sáhly, ale jim se nechce. Celé tělo je rozechvělé. Nevnímá vůni kakaa, protože si představuje, jak asi voní líčidla a pudry, jimiž se teď určitě herečky malují. Moc by si přála nakouknout do šatny.

Matka vzdychne. „Nepřemáhej se, Jarinko. Vidím, že nemůžeš. Ale až budeš mít při představení hlad, nechci nic slyšet.“

Jarka zdvihne oči od talíře. Dívá se nechápavě na maminku. Pro jistotu si zopakuje její slova. Hlad v divadle? Může někdo jíst při představení? Může! Kolikrát by okřikla všechny ty dámy, co šustí sáčky od bonbonů a sárou se po sladkém lepivém kousíčku. To opravdu nevidí, jak herci napínají všechny síly, aby hráli co nejlépe? Pro ně.

Jarka odsune talíř stranou. Filoména, která u nich posluhuje, ho odnáší do kuchyně. Matka jde za ní, aby dceřinu svačinu schovala, až se vrátí z divadla.

Čistý stůl se promění v jeviště. Bílý ubrus obšitý krajkou samovolně sklouzne dolů, zmizí někam, kam Jarka nedohlédne, stejně jako to umí opona. Na chvíli zadrží dech. A pak v měkkém světle tančí herci. Jarka vnímá jejich pohyby. Bezděky pohne rukou, jen jemně, nenápadně. Přichází hlavní postava, král Lear, Jarka ho vidí živě. Všechny smysly vnímá starého unaveného muže, kterého bolí

každý pohyb jako její babičku. Koho by v Shakespearově inscenaci hrála Jarka? Kdyby si mohla vybrat, tak Cordelii. Stejně jako ona ani Jarka neumí popsat lásku, kterou cítí... Začervená se. „Na myšlenky o lásce jsi ještě moc malá,“ připomene si sestřina slova.

„Jarmilo! Oblékej se, pokud nechceš do divadla přijít pozdě. Nebo bys raději zůstala doma?“

„To ne!“

Dívka se zprudka sveze ze židle. Běží do pokoje, který sdílí s Miladou. Ta je už oblečená a zrovna si v pase zavazuje nažehlenou růžovou mašli, která vynikne na tmavomodré látce. Potom pomáhá Jarce. Na těle ji zastudí tmavozelené šatečky, které spadnou ke kolenům. V pase si uváže černou mašli. Matka sice namítne, že je na tak vážnou barvu mladá, ale Jarce se líbí. Nechce růžové a světle modré kostýmky, protiví se jí. Učešou si se sestrou vzájemně vlasy. Do kabelek vypůjčených od matky si připraví kapesníček. Milada navrhuje, že zajde do kuchyně pro bonbony, kdyby na ně dostaly chuť, ale Jarka se jí postaví do cesty.

„Neberme je! Nechceme být jako ty staré dámy, co šustí sáčky a ruší představení. Chci slyšet všechno!“ Jarce září oči, a tak sestra jen přikývne. Společně čekají v předsíni, až matka vyjde ze své ložnice. Přes černé krajkové šaty upnuté ke krku má stříbrnou kožešinu. Napudrovala si tváře a v uších jí svítí zlaté náušnice s rubínovými kameny. Jarce se zdá krásná. Chytne ji za ruku a vede ji ke dveřím.

„Tolik spěcháš?“

Přikývne a hrne se ven. Je tam mnohem líp než doma. Připadá jí, že město je ve zvláštním rozpoložení. Už není den, a ještě není večer. Nesmí přijít pozdě. Ohlédne se na

matku a sestru. Nechávací ji jít napřed. Vnímají její neposednost. Jarce je teprve deset, ještě si může dovolit být dětinská. Ví to a je za to ráda.

Dům Horákových je v Myslíkově ulici. Jarka spěšně zahne za roh do Černé ulice. Cestu k divadlu by našla poslepu. Klidně ať jí zavážou oči! Ví, že na konci Černé se musí dát doleva, pak kus rovně, pak zase doleva, rovně a nakonec už bude stát před vysokou okázalou budovou, která se leskne a září v zapadajícím slunci. Ale Jarku nezajímá, jak stavba vypadá zvenku. Těší se dovnitř, na jiskřivou atmosféru, neznámé vůně, zvukné hlasy, ladné pohyby.

Konečně jsou před divadlem. Jarka by nejraději vyběhla po schůdkách nahoru, odhodila svůj svršek, vešla mezi měkké pohodlné sedačky a vybrala si tu nejbližší jevišti. Být blízko! Ani nedýchat, jen na sebe nechat všechno působit. Když o svých snech vypráví před spaním Miladě, sestra ani nedutá. Je zamyšlená, hledí na ni, prohlíží si její horké čelo a zčervenalé tváře. Potom jen špitne zpod peřiny: „Jarmilko, kdybych nevěděla, že na mě mluví desetiletá dívka, myslela bych si, že jsi mnohem, mnohem starší než já.“

„Už jsem se tak narodila,“ pronese Jarka jakoby mimoděk. Popřeje dobrou noc a otočí se tváří ke zdi. Milada přemýšlí nad tím, jak obyčejná je ve srovnání se svojí sestrou. Jejím jediným snem je vdát se za hezkého muže a mít děti – ale jen zdravé a silné děti, které nebudou nemocné a nezemřou, aby neprožila takový smutek jako maminka.

Už jsou uvnitř, už odložily kabáty v šatně a nechávají se vést ke svému místu. Jarmila najednou zpomalí. Chce si vychutnat každý okamžik, kdy kráčí k hledišti. Matka se s někým zdraví, a tak má dost času se pořádně rozhlédnout. Je obklopená zlatou a červenou barvou. Snad i cítí

hřejivý dotek světél. A pak se usadí na balkonku, vpravo zhruba uprostřed. Mají dobrý výhled, a to jí na chvíli stačí ke štěstí. Ale kdy už začnou hrát? Jarka se zalyká očekáváním.

Gong! Už to bude. Netrpělivě poposedne. Naklání se přes ochoz, aby lépe viděla. Opona se chvěje. Jistě už jsou za ní herci. Sál potemní a zašumí. Ticho, chce se Jarce zakřičet. Nerušte ten neopakovatelný okamžik. Ted'! Opona se zvedá. Jarka nedýchá. Točí se jí hlava. Pak už konečně vidí herce. V duchu chválí kostýmy a výpravu. Tak ráda si čte o divadle, tak ráda si o něm povídá – s matkou, s otcem, se sestrou, s babičkou. Bábinka už představení viděla a *Krále Leara* chválila. „Bude se ti líbit, Jarinko. Jen nevím, zda mu porozumíš.“ A potom vnučce nad šálkem čaje nastíní děj a půjčí jí svazek Shakespearových her. „Od té doby, co do divadla nastoupil Jaroslav Kvapil, jsou představení živější a upřímnější,“ dodá babička.

Jarka se později dozví, že Jaroslav Kvapil je šéfem činohry, a hned přemýšlí – to on by ji přijímal, pokud by se v divadle hlásila o místo herečky? Pro začátek by jí stačila maličká role. Na Cordelii si počká, až vyroste.

Hrají dobře. Jarka už je ponořená do děje. Chvilími nedýchá, jindy v údivu otevře ústa a bojí se, že vykřikne, aby postavám napověděla. Oči má doširoka rozevřené. Potom je přimhouří a nechá se pozvat na jeviště. Tančí společně s Cordelií a jejím manželem, francouzským králem. A když otec, starý král Lear, umírá v náruči svého syna, Jarce steče po tváři slza. Rozpláče se, když spadne opona. Je zklamaná, že už je konec. A pak se těžká látka ještě zvedne, herci se uklánějí. Jarka tleská tak silně, až jí bolí dlaně. Tleská a přeje si, aby jednou, zanedlouho, tleskala jiná dívka jí, až odehraje svoje představení. Ví, že bude herečkou,

ale už se o tom nikomu nezmíní. Vzpomene si na Kateřinin potutelný úsměv a znovu se zařekne.

Z divadla se Jarka loudá. Před východem čekají otec a Filoména zahalená v šále a klobouku, jako by byla bůhvíjaká zima. Jarce je horko. Rozepne si kabátek. Nejdříve ji napomene Filoména a pak matka, která se zavěsí do otce. Jdou společně do kavárny. Vypijí si víno a vrátí se později večer. Dívky odcházejí se služebnou. Jarka zarputile mlčí. V myšlenkách se vrací zpátky, ale je mrzutá. Smutek jí vydrží jen do chvíle, kdy se se sestrou umyjí a uvelebí se v postelích.

Jarka odhrne peřinu, sáhne po šálu, který si přehazuje přes záda, když musí v noci vyběhnout z pokoje na studenou chodbu na toaletu, stoupne si na postel a hlubokým hlasem recituje:

*„Ticho, Kente! Nevcházej mezi draka a jeho vztek!
Nejvíce jsem ji kochal, v jejích loktech věk
jsem dožit doufal. Pryč, jdi s očí mých!
Tak budiž hrob můj mír, jak odvracím teď
od ní srdce otcovo...“*

Milada tleská, Jarka se klaní. Sestra se ptá, zda si Learův monolog zapamatovala z divadla. Jarka krčí rameny. Neví. Předtím tu hru četla... Možná že si úryvek zapamatovala jen tak, mimoděk.

Potom padá do postele, jako by spolu s králem Learem zemřela. Asi by raději hrála jeho, ale je dívka a jako dívka nemůže přece ztvárnit krále. Zavře oči a nechá tmu, aby z ní vystoupilo světlo. Znovu se ocitá na jevišti.